

Ablak a világra – ablak magunkhoz

Egy „joint course” tapasztalatairól*

Közleményünk egy négy éve folyó kísérlet legutóbbi állomásának tapasztalatairól számol be. A 2012/2013-as tanév tavaszi szemeszterében olyan kurzust indítottunk a Pécsi Tudományegyetemen, amely egy amerikai egyetem szemináriumi csoportjával dolgozott együtt a félév során. Abból indultunk ki, hogy mindkét oldalon ugyanazzal a témával, szakirodalommal és kutatói kérdésekkel dolgozunk. A diákok vegyes párban (amerikai-magyar), illetve kisebb csoportokban különböző online felületeken csaknem napi rendszerességgel működtek együtt. A félév folyamán – Skype segítségével – csoportszinten három alkalommal találkozott a PTE és Bloomsburg-i Egyetem Joan Miller által vezetett szemináriuma.

A „joint course” egy olyan oktatási módszer, melynek célját nem lehet egyetlen pontban meghatározni, hiszen minden közösen megoldott feladat számos más képességet is fejleszt. Ha mégis ki kellene emelnünk egyet a sok közül, akkor elsődleges célként az oktatás színvonalának emelését neveznénk meg. Ez a gondolat talán közhelynek tűnik, esetünkben azonban a leglényegesebb. E cél és az ebben való egyetértés szilárd alapját adta a szoros, udvarias és fegyelmezett együttműködésnek, ezáltal vált lehetővé a közös munka.

Természetesen vannak speciális célok is, melyek az adott oldal kulturális sajátosságaiból, elvárás-rendszeréből indulnak ki. Ilyen cél az, hogy a magyar diákok gyakorolják és minél magasabb szinten sajátítsák el az angol nyelvet. Ez valójában bármely szakon cél lehet, hiszen a diploma értékét növeli, minden hallgató előnyére válik, ha gondolatait egy idegen nyelven szakszerűen tudja megfogalmazni. Ezen kívül a diákokat hozzásegíthetjük ahhoz is, hogy megszerzett tudásuknak és kutatásaiknak minél szélesebb körben tudjanak érvényt szerezni. E cél eléréséhez kétségkívül fontos, hogy jobban megértessék magukat, ehhez viszont nemcsak nyelvtudásra van szükségük, hanem nagyon fontos a gondolkodásmód is. A diákok a „joint course” típusú szemináriumokon „felfedezik”, hogy nem csak az a lényeg mit mondanak, hanem az is, hogyan teszik ezt. Más szavakkal, mindig a befogadó értelmezési tartományához kell igazítani a mondanivalójukat. Fokozatosan rájönnek arra, hogy nem többet kell beszélni-

* A közlemény a 2013 májusában a Global Awareness Society International (GASI) konferenciáján Rómában elhangzott magyar nyelvű előadás írásos változata.

ük, hanem a befogadó kulturális sajátosságaira és tudására kell fókuszálniuk. Ez a legfontosabb eredmény, amit ezzel a módszerrel el lehet érni.

Az elmúlt tanévben a dél-koreai Kyungpook National Universityvel (KNU) közös kurzusunk szakmai szempontból rendkívül hasznos volt annak ellenére, hogy a résztémákban nem tudtunk igazán elmélyedni. Ennek voltak kulturális és nyelvi akadályai is. Az igazi sikert az jelentette, hogy a diákok rájöttek mennyire összetett egy-egy kérdés és milyen sokféle megközelítés lehetséges, következőképp az ő megoldásuk is csak egy a sok közül. Amikor azt a feladatot kapták, hogy a másik fejével gondolkodva közvetítsék az információkat, saját korlátaikat is képesek voltak átlépni. Ez vezette őket ahhoz a felismeréshez, hogy az információ nem akkor megy át igazán, ha többet vagy részletesebben beszélnek a témáról, hanem akkor, ha mondanivalójukat a partner tudásához igazítják.

A fenti tapasztalatok birtokában különösen örültünk a Joan Millerrel (Bloomsburg University) ez évben indított közös munkának, aki már a kurzus első magyar tapasztalatait bemutató konferencián is érdeklődött az együttműködés lehetősége iránt. Akkor még elképzelni sem tudtuk milyen közös témával indulhatnánk, hiszen mindössze annyit tudtunk, hogy nem történeti, hanem egészségügyi vonalon dolgozik. Egy évvel később azonban, a koreai kurzus tapasztalatai nyomán, megérett bennünk az a felismerés, hogy ennek a módszernek az előnye valójában nem az elméleti tudás bővítése, sokkal inkább a gyakorlat segítése és a tapasztalatgyűjtés. Ez a felismerés más megvilágításba helyezte azt a témát, melyet Joan Miller ekkor már évek óta oktatott.

A Bloomsburgi Egyetemen nagy hagyománya van annak, hogy az elméleti képzésen túl felkészítsék a diákokat azokra a jelenkori kihívásokra, melyekkel felnőtt életük során meg kell birkóznuk, s melyek elsősorban a globalizációból adódnak. Így Joan Miller kurzusának is ez adta a kereteit. A konkrét cél pedig az volt, hogy a diákok számára lehetővé tegye azon képességek elsajátítását, melyek elősegítik számukra, hogy felelősségteljes, a társadalmi problémákra érzékeny és a közösség érdekeire fogékony felnőttekké válhassanak. A kurzus során a harvardi egyetem professzorának, Howard Gardnernek a munkáit és a „Good Work” projekt¹ írásait olvastuk.

A „joint course” módszer önmagában is alkalmas olyan készségek elsajátítására és fejlesztésére, melyek segítenek a globalizáció kapcsán felmerülő kihívások leküzdésében. Az utóbbi néhány év tapasztalatai azt mutatják, hogy a magyar diákok a magas szintű lexikális tudás mellett szeretnének olyan alkalmazható tudásra is szert tenni, amely épp az ilyesfajta kihívások, problémák megoldásában segíti őket. Ez az igény a Grastyán Endre összegyűjtött szakkollégium tagjainak körében fogalmazódott meg a legerőteljesebben. Ők a Pécsi Tudományegyetem tíz karának legtehetségesebb tanulói, azok a diákok, akiket a társadalmi felelősségváll-

¹ Ehhez lásd: <http://www.thegoodproject.org/good-work/the-good-work-project/>, [http://www.gse.harvard.edu/news-impact/tag/goodwork-project/\[2013.04.10\]](http://www.gse.harvard.edu/news-impact/tag/goodwork-project/[2013.04.10])

lalás kérdése kiemelten érdekel. A kurzust elsősorban nekik hirdettük, de bárki jelentkezhetett. Egyetlen feltétel a megfelelő szintű angol nyelvtudás volt. Mivel a szakkollégium legfőbb célkitűzése a társadalmi problémákra érzékeny, szélsőségektől mentes, nyitott állampolgárok nevelése, így a kurzus témáját (globalizáció) minden további nélkül beilleszthettük a programba, ez még nagyobb vonzerőt jelentett hallgatók számára. A lelkesedés mögött persze leginkább a diákok kíváncsisága állt, talán ez adta a legnagyobb hajtóerőt.

A motiváció, vagyis az az erő, ami arra ösztönzi az embereket, hogy különböző célok megvalósításáért küzdjenek, rendkívül fontos szerepet játszott a kurzus sikerességében. A kurzus minden résztvevőjéről elmondható, hogy nemcsak motivált kurzusrésztvevők voltak, hanem motivált nyelvtanulók is. A szakirodalomban a nyelvtanulók motivációját vagy az *intrinzik-extrinzik skála* vagy az *instrumentális-integratív skála* mentén határozzák meg.² Az *intrinzi*, azaz a belső motivációval rendelkező tanuló, örömet leli a nyelvtanulási folyamatban, míg az *extrinzi*, azaz a külső motivációjú tanuló, a tanulás kimenetelében érdekelt (pl. jobb jegyet vagy nyelvvizsgát szeretne). Az *instrumentálisan motivált* tanuló a nyelvet eszköznak tekinti: diplomát, ösztöndíjat szeretne vagy megérteni angol szöveget, esetleg hanganyagokat, filmeket. Az *integratív motivációjú* tanuló ezzel szemben a célnyelvi közösséggel szeretne közelebbi kapcsolatba kerülni, azért szeretne minél jobb nyelvhasználó lenni, hogy a célnyelvi kultúra részévé válhasson.

Kísérletünk esetében a hallgatók motivációs profiljában leginkább az instrumentális motiváció játszott szerepet. A legtöbben azért jelentkeztek erre a kurzusra, hogy anyanyelvi beszélőkkel kommunikálva fejleszthessék a nyelvtudásukat, kommunikációs készségüket. Ez a tapasztalatunk összhangban van más hazai kutatásokkal³, amelyek szintén azt az eredményt hozták, hogy a magyar diákok fő motivációja *intrinzik* és *instrumentális* jellegű. Ezek az eredmények a sajátos hazai környezettel, mindenek előtt az angol nyelv Magyarországon privilegizált helyzetével magyarázhatók.⁴ (Ez arra ösztönzi a diákokat, hogy minél tökéletesebben beszéljék a „világnyelvnek” minősített angolt.) Ezen túl az is egyértelművé vált számunkra a szemeszter folyamán, hogy a hallgatókat jelentős mértékben motiválta az is, hogy részt vehettek egy olyan különleges programban, angol anyanyelvű társaikkal a megszokottól jelentősen eltérő környezetben tanulhattak és működhetek együtt. A kulturális különbségek pozitívan hatottak hallgatóink motivációjára, felkeltették érdeklődésüket és a közös munka során lelkesítették őket.

Szólnunk kell még hallgatóink interkulturális kommunikatív kompetenciájának fejlődéséről is. A globalizáció vitathatatlan gazdasági, pénzügyi és társadalmi eredményei mellett megváltozott világunk számos, eddig ismeretlen kihí-

² DÖRNYEI 2005, ELLIS 1994.

³ Többek között: HEITZMANN 2008, NIKOLOV 1999, NIKOLOV 2003.

⁴ NIKOLOV 2002, MEDGYES, 2005.

vással is szolgál. Ma egy olyan plurális társadalomban kell megtalálnunk helyünket, ahol embertársaink jelentős része eltérő kulturális, nyelvi, etnikai és vallási háttérrel rendelkezik. Különösen igazak ezek a gondolatok az egyetemi hallgatókra, akik tanulmányaik során számos olyan élethelyzetbe kerülhetnek, amelyekben különböző kulturális háttérrel rendelkező társaikkal kell együttműködniük. A kurzuson résztvevő hallgatók közül többen voltak már ösztöndíjjal külföldön, résztvettek nemzetközi hallgatói konferenciákon vagy korábban hasonló kurzusokon.

Az elmúlt évtizedben az interkulturális kommunikatív kompetencia fejlesztésének lehetősége egyre hangsúlyosabb szerepet kapott. Ennek elsődleges oka az, hogy az idegennyelv-oktatás igyekszik megfelelni a globalizáció támasztotta új igényeknek és olyan tudást adni a nyelvtanulóknak, amelynek segítségével *hatékonyan* és az elvárásoknak megfelelően⁵ tudnak kommunikálni az idegen nyelvi- és kulturális háttérrel rendelkezőkkel. Az újabb – és egyre népszerűbb – paradigma értelmében *az idegennyelv-oktatás célja nem az, hogy az anyanyelvi beszélőkhöz hasonló nyelvismerettel lássa el a nyelvtanulókat,*⁶ *hanem az, hogy a tanulók interkulturális nyelvhasználókká váljanak*⁷ és képesek legyenek arra, hogy idegen nyelv-használóként különféle kulturális környezetekben is megállják helyüket.

A kurzus által biztosított interkulturális fókusz nemcsak abban segítette a hallgatókat, hogy megismerjék, és megértsék más kultúrájú társaikat, hanem abban is segítségükre volt, hogy saját hátterüket jobban megismerjék, elgondolkozzanak azon, vajon mások hogyan látják őket. Az interkulturális megközelítés abban is fontos szerepet játszott, hogy a hallgatók nyitottabbá és kulturálisan érzékenyebbé váljanak, felismerjék a kommunikáció fontosságát. Ez rendkívül fontos volt a kurzus pozitív végkimenetelét illetően: a hallgatóknak felejtethetlen élményt jelentett, hogy nyelvi akadályait leküzdve, releváns, szakmai diskurzust tudtak folytatni amerikai társaikkal a Facebookon, Skype-on, e-mailben vagy a közös online felületen. Eleinte számos hallgatónk érzett szorongást a kommunikációval kapcsolatban, de a szemeszter végére feloldódtak, és félelem nélkül tudtak kommunikálni társaikkal. Ezt az eredményt tekintjük a kurzus legfontosabb hozadéknak.

⁵ SPITZBERG 1988

⁶ BYRAM 1997, KRAMSCH 2001, SEIDLHOFER 2004.

⁷ BYRAM 1997, JAEGER 2001, KRAMSCH 2001.

IRODALOM

- BYRAM 1997 BYRAM, Michael: Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Multilingual Matters, Clevedon, 1997.
- DÖRNYEI 2005 DÖRNYEI, Zoltán: The Psychology of the Language Learner. Individual Differences in Second Language Acquisition. Lawrence Erlbaum, Mahwah, NJ, 2005.
- ELLIS 1994 ELLIS, Rod: The Study of Second Language Acquisition. Oxford University Press, Oxford, 1994.
- HEITZMANN 2008 HEITZMANN Judit: A motiváció változásának hosszú távú vizsgálata egy középiskolás angol csoportban. Doktori disszertáció. ELTE, Budapest, 2008.
- JAEGER 2001 JAEGER, Kirsten: The Intercultural Speaker and Present-day Requirements Regarding Linguistic and Cultural Competence. = *Sprogforum*, 2001. 19. 52-56. (<http://inet.dpb.dpu.dk/infodok/sprogforum/Eudgiv.html>) [2010.09.04.]
- KRAMSCH 2001 KRAMSCH, Claire: Intercultural Communication. In: The Cambridge Guide to Teaching English to Speakers of Other Languages. Eds. CARTER, Ronald – NUNAN, David. Cambridge University Press, Cambridge, 2001. 201-206.
- MEDGYES 2005 MEDGYES, Péter: World-language. Foreign Language Policy in Hungary. In: Directions in Applied Linguistics. Essays in Honor of Robert B. KAPLAN. Eds. BRUTHIAUX, P. et al. Multilingual Matters, Clevedon, 2005. 264-278.
- NIKOLOV 1999 NIKOLOV Marianne: Osztálytermi megfigyelés átlagos és hátrányos helyzetű középiskolai angol csoportokban. = *Modern Nyelvoktatás*, 5 (1999);4, 9-31.
- NIKOLOV 2002 NIKOLOV, Marianne: Issues in English Language Education. Peter Lang AG, Bern, 2002.
- NIKOLOV 2003 NIKOLOV Marianne: Angolul és németül tanuló diákok nyelvtanulási attitűdje és motivációja. = *Iskolakultúra*, 2003/8. 61-73.
- SEIDLHOFER 2004 SEIDLHOFER, Barbara: Research Perspectives on Teaching English as a Lingua Franca = *Annual Review of Applied Linguistics*, 24. (2004) 209-239.
- SPITZBERG 1988 SPITZBERG, Brian H.: Communication Competence. Measures of Perceived Effectiveness. In: A Handbook for the Study of Human Communication. Methods and Instruments for Observing, Measuring, and Assessing Communication Processes. Ed. TARDY, C. H. Ablex, Norwood, NJ, 1988. 67-105.